

Verzorgenden vinden zorg in verpleeg- en verzorgingshuizen steeds complexer*Factsheet Panel Verpleegkundigen en Verzorgenden, april 2007*

De meeste verzorgenden in verpleeg- en verzorgingshuizen vinden dat de zorg complexer is geworden. Cliënten hebben steeds meer zorg nodig en hun problematiek wordt diverser. Verzorgenden vinden ook dat zij nu meer volgens standaardprocedures moeten werken en vaker moeilijke handelingen doen. Verzorgenden ervaren daardoor een hogere werkdruk. In de toekomst zal, verwachten de verzorgenden, de zorg complexer worden. Tweederde voelt zich daar niet voldoende voor toegerust en mist de benodigde kennis en vaardigheden. Vastgesteld zou moeten worden welke competenties nodig zijn om in de toekomst kwalitatief goede zorg in verpleeg- en verzorgingshuizen te bieden.

Inleiding

Doel van het huidige onderzoek is nagaan of verzorgenden in verpleeg- en verzorgingshuizen veranderingen constateren in de complexiteit van de zorgvraag en of zij verwachten dat ze daar goed op in kunnen spelen. In de scenariostudie "De verzorging van Morgen" staat de toekomstige positie van de verzorgende centraal. In de studie wordt gesteld dat door de vergrijzing de zorgzwaarte en zorgproblematiek in de toekomst toeneemt. Daardoor zouden er steeds hogere eisen aan verzorgenden gesteld worden (Goudriaan, 2006). Het gaat daarbij vooral om flexibiliteit en het kunnen omgaan met zowel veeleisende mantelzorgers als verschillende typen cliënten. In dit onderzoek gaan we na of verzorgenden deze verwachte ontwikkelingen herkennen. Verandering in de complexiteit van de zorgvraag vraagt om andere competenties. Daarom is het van belang na te gaan of verzorgenden zich voldoende toegerust vinden, zeker gezien het feit dat tegenwoordig verpleegkundigen bijna geheel uit de verpleeg- en verzorgingshuizen zijn verdwenen en verzorgenden veelal het hoogste opleidingsniveau in de directe zorg vertegenwoordigen.

Deze factsheet geeft antwoord op de volgende vragen:

1. Vinden verzorgenden in verpleeg- en verzorgingshuizen dat de zorg complexer is geworden?

2. Zo ja, welke gevolgen ervaren verzorgenden voor hun werk?
3. Verwachten verzorgenden dat de zorg in de komende 10 jaar complexer zal worden en, zo ja, vinden ze dat wenselijk?
4. In hoeverre voelen verzorgenden zich (a) qua kennis en vaardigheden en (b) qua ondersteuning vanuit hun organisatie toegerust om complexere zorg te geven?

Onderzoeksgroep

Eind 2006 ontvingen de verzorgenden binnen het landelijk Panel Verpleegkundigen en Verzorgenden (de Jongh e.a., 2006) een voorgestructureerde vragenlijst over onder meer complexiteit van de zorg. De vragen werden beantwoord door 98 verzorgenden werkzaam in verzorgingshuizen en 98 verzorgenden werkzaam in verpleeghuizen (respons 78%). De verzorgenden hebben gemiddeld bijna 18 jaar werkervaring in de zorg (range 1-41 jaar) en hebben een contract van gemiddeld 22,5 uur per week (range 0-36 uur). Allen hebben taken in de directe zorg voor cliënten. De gemiddelde leeftijd is 42 jaar (range 22-59 jaar). Vier procent van de verzorgenden is man. De groep ondervraagde verzorgenden is qua geslachtsverdeling representatief voor de verzorgenden in hun sector, qua leeftijd is de groep 26-35 jarigen iets ondervertegenwoordigd (20% van onze groep, versus 26% landelijk).

Tabel 1. Ervaren veranderingen in de zorg (n=196)

Vergeleken met vijf jaar geleden is in mijn team...	Afgenomen	Gelijk gebleven	Toegenomen
..de hoeveelheid zorg die cliënten nodig hebben	1%	8%	91%
..de diversiteit in 'soorten' cliënten	1%	13%	86%
..het aantal verschillende disciplines dat bij de zorg betrokken is ¹	3%	30%	67%
..de hoeveelheid handelingen volgens standaardprocedures	5%	29%	66%
..de hoeveelheid moeilijke handelingen uitgevoerd door verzorgenden	4%	31%	65%
..de hoeveelheid routinematig werk	11%	49%	40%
..de hoeveelheid zorg die naasten (zoals partner) geven ¹	25%	39%	36%

¹ Verschillen statistisch significant. In verzorgingshuizen zegt 78% dat ze steeds meer te maken hebben gekregen met andere disciplines, terwijl 57% van degenen in verpleeghuizen dit vindt. Vooral de verzorgenden in verpleeghuizen ervaren een toename van mantelzorg (46%, versus 26% in verzorgingshuizen)

Alle ondervraagde verzorgenden hebben opleidingsniveau 3, waarvan een kwart een functie heeft als verzorgende individuele gezondheidszorg.

Analyses

Verschillen tussen verzorgenden in verpleeg- en verzorgenden in verzorgingshuizen zijn getoetst met chi-kwadraat toetsen ($p < .05$). De samenhang tussen kenmerken van de zorg en ervaren complexiteit is onderzocht met een stapsgewijze regressie-analyse.

Zorg steeds complexer

De meeste verzorgenden (86%) vinden dat de verzorgenden in hun team nu, in vergelijking met vijf jaar geleden, complexere zorg geven. Twee procent vindt de complexiteit van de zorg afgenomen. De overige twaalf procent ziet geen veranderingen. Vervolgens is gevraagd welke aspecten van zorg veranderd zijn (zie tabel 1). Vooral de hoeveelheid zorg vinden verzorgenden toegenomen alsmede de diversiteit aan cliënten. De ervaren toename in complexiteit hangt (statistisch significant) samen met de ervaring dat cliënten nu meer zorg nodig hebben en er een grotere diversiteit aan cliënten is. Verzorgenden die de zorg nu complexer vinden geven ook aan dat er meer standaardprocedures zijn gekomen en zij vaker moeilijke handelingen uitvoeren.

Complexere zorg verhoogt werkdruk

Verzorgenden die vinden dat de zorg complexer was geworden is gevraagd wat dat volgens hen voor gevolgen heeft gehad voor hun werk. De meeste verzorgenden vinden vooral dat de werkdruk er hoger door is geworden (tabel 2). Een meerderheid geeft ook aan dat het werk er interessanter door is geworden en er extra ontwikkelingsmogelijkheden zijn gekomen.

Tabel 2. Gevolgen van complexere zorg voor het werk van de verzorgenden, uitgedrukt in percentage verzorgenden dat het (volledig) eens is met de stelling^{1,2}

Door de complexere zorg is...	Totaal (n=173)
de werkdruk hoger geworden	89%
het werk interessanter geworden	76%
er extra mogelijkheid voor scholing en ontwikkeling	63%

¹ alleen gevraagd aan de verzorgenden die aangeven dat de zorg complexer is geworden

² Geen verschillen tussen verzorgenden in verpleeg- en verzorgingshuizen

Complexiteit zal verder toenemen

De meeste verzorgden (90%) verwachten dat de zorg in de toekomst complexer wordt. Zij verwachten vooral meer cliënten die veel zorg behoeven en een grotere diversiteit aan cliënten (tabel 3). Ruim de helft verwacht een afname van de hoeveelheid mantelzorg.

Tabel 3. Verwachtingen van verzorgenden ten aanzien van de zorg in het eigen team in komende tien jaren (meerdere antwoorden zijn mogelijk)

Verwachte veranderingen:	Totaal (n=196)
Meer cliënten die veel zorg behoeven	82%
Grotere diversiteit in “soorten” cliënten	70%
Meer cliënten met weinig hulp van naasten (zoals partner) ¹	54%
Meer zorg samen met andere disciplines	47%
Vaker moeilijke handelingen uitvoeren	43%
Minder routinematige zorg	22%
Minder werk dat verloopt volgens standaardprocedures	15%

¹ Verschil is statistisch significant: 46% van de verzorgenden in verpleeghuizen verwacht minder hulp van naasten, en 62% van de verzorgenden in verzorgingshuizen verwacht minder mantelzorg.

Tweederde van de verzorgenden vindt het een goede ontwikkeling dat zij (ook) complexere zorg gaan geven, maar men vindt het minder prettig als dat inhoudt dat er steeds meer cliënten komen die complexe zorg krijgen (tabel 4). Eenderde geeft aan dat daarmee de cliëntveiligheid in gevaar komt. Vooral verzorgenden in verpleeghuizen, namelijk vier van elke tien, geven aan dat een verdere toename in complexiteit de cliëntveiligheid in gevaar brengt.

Onvoldoende toerusting

Aan alle verzorgenden is gevraagd of zij zich voldoende toegerust voelen om complexere zorg te geven. Een minderheid, namelijk 34

procent, voelt zich voldoende toegerust. De rest (66%) niet, vooral omdat zij onvoldoende vaardigheden (46%) en kennis (39%) hebben (tabel 5).

Tabel 5. Redenen waarom verzorgenden zich op dit moment onvoldoende toegerust voelen om complexere zorg te geven (meerdere antwoorden mogelijk)¹

	Totaal (n=196)
Mijn vaardigheden zijn onvoldoende	46%
Mijn kennis is onvoldoende	39%
Ik heb er te weinig tijd voor	29%
De formele verantwoordelijkheden zijn niet goed vastgelegd	20%
Mijn salaris is onvoldoende	20%
De ondersteuning vanuit mijn organisatie is onvoldoende	19%
De taakverdeling tussen verpleegkundigen of artsen en verzorgenden is niet goed vastgelegd	13%

¹Geen verschillen tussen verzorgenden in verpleeg- en verzorgingshuizen

Conclusie

Verzorgenden vinden dat de zorg de laatste jaren complexer is geworden en vinden dat dit de werkdruk heeft verhoogd. Verzorgenden bevestigen de resultaten van de studie “De verzorging van morgen” (Goudriaan, 2006) over de toename van de zorgzwaarte en de steeds hogere eisen die aan hen gesteld worden. Als hun verwachting uitkomt, en de zorg in de toekomst nog complexer wordt, is extra aandacht nodig voor de kennis en vaardigheden van het personeel in verpleeg- en

Tabel 4. Percentage verzorgenden dat de stellingen omtrent de complexere zorg onderschrijft (n=196)

% (volledig) mee eens	Eens	Noch eens/ noch oneens	Oneens
Ik vind het een goede ontwikkeling als verzorgenden in mijn team in de toekomst complexere zorg gaan geven	66%	24%	10%
Ik vind het een goede ontwikkeling als verzorgenden in mijn team in de toekomst meer cliënten krijgen die complexe zorg nodig hebben	46%	37%	17%
(Nog) meer complexe zorg brengt de cliëntveiligheid in mijn team in gevaar ¹	32%	40%	28%

¹ Verschil is statistisch significant. 40 procent van de verzorgenden in verpleeghuizen is het eens met deze stelling, en 25 procent van de verzorgenden in verzorgingshuizen

verzorgingshuizen. Dit is extra relevant omdat slechts eenderde aangeeft dat men zich voldoende toegerust voelt voor het geven van complexere zorg. Het is belangrijk vast te stellen welke competenties in de toekomst in verpleeg- en verzorgingshuizen nodig zijn en wie daarover beschikt.

Literatuur

Goudriaan G. De verzorging van morgen.

Utrecht: AVVV, 2006.

Jongh DM de, Veer AJE de, Bolle FJJ, Kruif

JThCM de. De aantrekkelijkheid van het

beroep 2005. Een peiling onder het Panel

Verpleegkundigen en Verzorgenden. Utrecht:

LEVV, 2006.

Auteurs:

A.J.E. de Veer (NIVEL),

A.L. Francke (NIVEL),

E.P. Poortvliet (LEVV),

A. Eliens (V&VN)

Deze factsheet is gebaseerd op de resultaten uit een peiling onder de leden van het Panel Verpleegkundigen en Verzorgenden. Dit panel bestaat uit 400 verpleegkundigen en 300 verzorgenden. De verpleegkundigen zijn werkzaam in vier sectoren: de algemene ziekenhuizen, de psychiatrie, de zorg voor mensen met een verstandelijke handicap en de thuiszorg. De verzorgenden zijn werkzaam in drie sectoren: de verpleeghuizen, de verzorgingshuizen, en de thuiszorg. Het panel is een project van Verpleegkundigen & Verzorgenden Nederland (V&VN), het Landelijk Expertisecentrum Verpleging & Verzorging (LEVV) en het NIVEL. Voor meer informatie over het Panel: LEVV, dhr. P. Poortvliet, tel 030 29 19 000, e-mail: p.poortvliet@levv.nl

Kijk op

*www.nivel.nl/panelvenv of www.levv.nl/panelvenv of www.venvn.nl/panelvenv
voor meer informatie over het Panel Verpleegkundigen en Verzorgenden*